

ӘДИБИН ШӘРӘФЛИ ЈОЛУ

Бәдин әдәбијат һарада, һансы дөврәдә, һансы шәрәитдә олур-олсун. һәмишә фәал мүбаризә васитәси, мәфкурә силаһы олмушдур. Хүсусилә инди—ичтимаи ингилаблар, мүасир кәскин чарпышмалар дөврүндә көһнә гурулуш вә чәмијјәт галығларының көкүндән дәјишдији, учулуб дағылдығы, јер үзүндә тамам јени бир чәмијјәттин јарандығы, коммунизм идејаларының гәләбә чалдығы, бәшәријјәти там ишяғлы, хошбәхт, парлаг сәадәт дүнјасына чағырдығы бир заманда бәдин сөзүн, совет әдәбијјатының әһәмијјәти даһа бөјүк, тә'сирин даһа чох үмумидир. Әдәбијјатин сөзү, сәси ешидилмәјән саһә, өлкә јохдур.

Чәмијјәтимиз, гурулушумуз, амалымыз јени, бөјүк олдуғу кими, мүасир әдәбијјатымызын да мәгсәд вә вәзифәләри, зәһинләрә тә'сир гүдрәти вә тә'сир бөјүкдур.

Јени әдәбијјат чәмијјәт гаршысында бөјүк идеаллар гојулдуғу бир заманда вә өлкәдә јарана биләр.

Совет әдәбијјатының јарадычылары маһијјәт е'тибары илә јени чәмијјәтин өзүнүн јарадычылары, бөјүк ичтимаи идеалларла силаһланмыш, «күнәши јарыша чағыран» бөјүк күнләрин мүчаһилләридир.

Бу јени гәләм ордусунун сых вә сарсылмаз сырларына нәзәр саланда, бөјүк Максим Горкинин бајрағдарлығ етдији јени сәнәт баһадырларына баһанда көрүрүк ки, бу адамлар совет торпағының өзүндән, фабрика, завод фәһләләринин, тарла, әкни, бичин зәһмәткешләринин сырларындан мүгәддәс, һалал, коллектив зәһмәти јетиширдидији јени сәнәткарлардыр.

Марксизмин баниләри көзәл көстәрмишләр ки, инсан дүнјаны, чәмијјәти дәјишәрәк өзүнү дә дәјишир. Совет әдәбијјатының јарадычылары ингилабимызын гәләбә чалдығы дөјүш күнләриндән сонра сүнкүнү гәләм илә, дзәканы јазы масасы илә әвәз едән, зәһмәт дүнјасының синәсиндә бөјүјүб јетишән дүнәнки фәһлә, кәдлли, әскәрләрдир, бу күнүн совет зијәлилары, шәрәфли сәнәткарлардыр.

Совет чәмијјәтинин, әдәби ичтимаијјәтимизин алтмыш иллик јубилејини гејд етдији һөрмәтли әдиб вә фәал ичтимаи хадим Мирзә Ибраһимов шәрәфли бир мүбаризә јолу кечмишдир. 30-чу илләрин башланғычында зәрбәчи фәһләләр сырларындан әдәбијјат чәһәсинә чағырыш тәшәббүсләри мәтбуатда кениш тәблиғ олуғанда, әли гәләман

фәһлә кәңчләрин әдәбијјата мејли тәблиғ, тәшвиғ олуғанда Мирзә Ленин рајонунун нефтчи кәңчләриндән бири иди. Оуну 20 јашы вар иди. Әдәбијјат сәһифәләриндә гәһрәман фәһлә синфинин мүбаризәсинә анд јазыла-ры, хүсусән М. Горкини фәһлә һәјәтиһы, кечмиш истисар дүнјасында зәһмәт адамларының ағыр әзаб вә ишкәңчәләринин, бу мәшәггәтли һәјәт ләһәләрини диггәтлә охујур, иләјирди. Чаван Мирзәнин Украјнаја сәјаһәт тәәссураты илә гәләмә алдығы илк китабларындан бири «Кигантлар өлкәси», баһадырлар вәтәни адланырды. Кәңч әдиб өз китаб-часында азад Вәтәнимизин, фәһлә һакимијјәтинин харуғаларини сәһми вә тәбиин бир фәрәһ, ифтихар һисси илә тәсвир едир, көһнә дүнјанын мәшәггәтли мәнзәрәләринә гаршы гојур.

Мирзә һәмин илләрдә бир-биринин ардынча мүасир ичтимаи мүбаризәләри, дөјүш сәһнәләринин, јени инсанлары тәсвир едән, јалныз темасы, ичтимаи мәзмуну илә јох, һәм дә бир гызғын еһтирас, тәбиин, сијәси публицист пафосу илә, кәңчлик гәләм гүдрәти илә сечилән, диггәти чәлб едән бәдин әсәрләр—драм, повест, роман, һекәјәләр, елми монографик тәдғигат јаратды.

Тәсадүфи дејил ки, әдәбијјат чәһәсинә кәддији илк күнләрдән Мирзәнин биз һәмишә бу чәһәнин өнүндә, мәс'ул, рәһбәр вәзифәләрдә көрүрүк. Отузунчу илләрин башланғычындан бу күнә гәдәр Мирзә һәм гәләми, һәм тәшкилат иши, һәм дә әјяг вә сајығ публицист чыхышлары илә һәмишә бизин мүбаризәмизә вә ваилијјәтләримизә көмәк етмишдир.

Мирзә өтән 35—40 ил әрзиндәки фәалијјәт илләриндә мәһсулдар јарадычылығ әмәји илә үмуми-ичтимаи, мәдәни, дөвләт ишини мөһарәтлә, мөвази, аһәңкар апармағын ән характер нүмунәсини верән әдибләрдән-дир. Мәс'ул вәзифәләрә чағырыланда о, јени әсәрләри илә һәмишә, һәр јердә, һамыја хатырлатмышдыр ки, мән јазычыјам!

Бөјүк әдибимиз Мирзә Чәлил хатырәләринин бир јериндә гејд едир ки, мәнни бир азырм вар иди, һәмишә, һарада олсам, әлимдә кағыз-гәләм оларды, һекәјә јазмағдан әл чәкмәздим. Мирзәнин иш үслубунда да буна охшар хүсусијјәти көрмәк олар. Буна о бир сәнәткарлығ, һәм дә вачиб вәтәндашлығ иши кими бахыр. Әдибин драм, роман, һекәјә-ләриндә хәлг һәјәти, Азәрбајҗан фәһлә, кәдллисинин, зәһмәткеш зијә-лыларының тәлеји, һәјәти, мүбаризәси, мәшәәти, арзу вә әмәлләри, ишығлы адәт-әһ'әнәләри әсас мәзмун, мүндәричәдир.

Бу чәһәтдән дә Мирзә бир чох кәң әдибләримиз үчүн нүмуна ола биләр. Оуну әсәрләринин һамысында бир мәсләк ешти чырыныр, дујулур. «Һәјәт», «Мәһәббәт», «Кәндчи ғылы», «Көзәрән очағлар», «Кәләмәк күн», «Бөјүк даяғ», «Пәрванә»—буналары һамысының әсасында ичтимаи мүбаризәләрин шаһраһ јолунда мүсбәт гәһрәманлар, һадисәләрә—тарихи һәлләдичи мәрһәләсинә, мүбаризәләрә мә'на вә сима верән, охучуну, тамашачыны мүсбәт идеаллара, чәтин вә шәрәфли дөјүш јолларына чағыран адамлар дурур.

Әдибин гәһрәманлары мүсбәгим публицист, тәблиғат васитәсилә јох, өз һәјәт јоллары, әмәлләри, ишләри, шәхси нүмуна, тимсаллары вә-ситәси илә охучулара тә'сир көстәрирләр. Драмадур, һасир Мирзәнин реализмин гүввәт вә гүдрәт верән әсас шәрәтләрдән бири—әдибин мүасир һәјәтиһымыз, чанлы инсанлары, мүасирләримизин, јени һәјәт просеси-сини, гәлби чәмијјәтимизин бөјүк идеаллары илә дөјүнән коммунизм гуручуларыны, оларын мүбаризәсини диггәтлә, бир тәдғигатчы кими иләјиб өјрәнмәси, әмәк адамларының мә'навијјәти илә гајнајыб гарышмасыдыр.

Мирзә илә јолдашлығ, һәмкарлығ, достауғ мүнәсибәтләриндән баш-га мән ики бөјүк, мәс'ул узағ сәфәрдә олмушам. Бөјүк Вәтән мүһарибәси-

нин ән ағыр илләриндә биз минләрдә дөјүшчүләр арасында мәс'ул партија тапшырығы үзрә сijasи ишдә идик. Мирзә там сәфәрбәр бир әскәр кими, гәләмини сүнкү илә әвәз едән дөјүшчү кими ағыр күвләрин чәтин, шәрәфли вәзифәләрини һәр бир дөјүшчүјә ашыламаға, Вәтәнин һәр биримизә мүгәддәс тәләбини сәмими, инандырычы дил илә чаван әскәрләрә баша салмаға чалышырды. Әскәрләр үчүн бурахдығымыз һәрби гәзетләр, бәдии парчалар инди дә дөјүшчүләрин һафизәсиндәдир.

Мирзә јолдаш бәдии сөзү дөјүшчүнүн динләдији ән сәмими јолдашлыг мәсләһәти, ана-ата вәсијјәти сәвијјәсинә галдырмағы бачарырды. Оун нитгиндә, јазысындакы сәмимијјәт вә һәрарәт чохларыны мәфтув едирди. һәкм вә тәкид јох, инандырмаг гүдрәти вә мәһарәти әдиб үчүн мүһүм хүсусијјәтдир.

Әдибләр арасында јаралычылыг мүзакирә вә сөһбәтләриндә, хүсусилә насирләрин, реалистләрин үслубу характеризә едиләндә ешидиряк ки, филан әдиб кәнди, филан әдиб исә шәһәри јахшы билир вә әкс етдирир. Мирзәнин стилиндә публисистиканын, шәһәр, истеһсалат һәјаты вә сәһнәләринин, «дәзкәһ сәсләринин» үстүнлүјүнү гејд едәнләр вар, Диггәтли охучу әдибин реалист тәсвириндә кәнди дә, шәһәрин дә, техниканын дә, мәншәтин дә инандырычы, сәдә, тәбии мәнзәрәсини көрүр. Анчаг мүәллиф бир сыра һалларда һадисәләрә, вурушан чәһәләрә мүнасибәтини, сәнәткар поезијасыны габарыг, тенденсијалы ифадәдән чәкинмир. Бу, әдибин тәрсим етдији мүбаризә сәһнәләринә мүшаһидәчү кими јох, актив мүнасибәтиндән ирәли кәлир.

Үмумијјәтлә, Мирзә бәдии-публисистик сөзүнүн охучусуна тәсир күчүнә чох фикир верир. һадисәнин мүнасиб јериндә охучуја демәли вәчиб сөзүнү унутмур. Әдибин үслубунун тәгдирәләјиг гијмәтли чәһәтләриндән бири дә орижиналлыгы, һеч кәсә охшамамаға чалышмасыдыр. Азәрбајчан совет насирләринин чохунда бу хүсусијјәт—өз стилинә, мәнерасына, әдасына, дил, тәркиб вәрдишләринә мөһкәм сәдәгәт вә риәјәт тәгдирәләјиг хасијјәтдир.

Мирзә, јарадычылыг хүсусијјәтләри бүллурлашмыш әдибләрдәндир. О, бә'зән өз әсәринин алтындан имза атмаса да, охучу мүәллифи таныјыр.

Мирзә јолдаш инди мәһсулдар, зәнкин јарадычылығынын камил дөврүнү јашајыр. Һөрмәт вә рәғбәтини газанмыш совет охучулары онун халг һәјатыны тәсвир едән, совет адамларынын әмәк рәшадәтини, зәнкин мә'нәвијјатыны јүксәк бәдии ләвһәләрдә әкс етдирән јени-јени әсәрләрини көзләјирләр.

Достумуз, гәләм јолдашымызы бу јубилеј күнләриндә үрәкдән тәбрик едир, мә'налы, мәзмунлу һәјатынын икинчи алтмыш иллијинә гәдәм гојдугу бир заманда халгымызын ләјягәтли оғлуна, вәтәнин фәдакар әдәбијјат баһадырына мөһкәм чансағлыгы, узун өмүр, јени-јени јарадычылыг гәләбәләри арзу едирик.

